

Гілецький Йосип Романович,
кандидат педагогічних наук, доцент

Тимофійчук Надія Миколаївна

Прикарпатський національний університет імені Василя
Стефаника, м. Івано-Франківськ, Україна, e-
mail: hileckij@ukr.net

Прикарпатський національний університет імені Василя
Стефаника, м. Івано-Франківськ, Україна, e-
mail: tymofijchuk@ukr.net

ОЦІНКА ПИТОМОЇ ВАГИ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ У СТРУКТУРІ ПРИРОДНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТЕРИТОРІЇ НА ПРИКЛАДІ ВЕРХОВИНСЬКОГО ТА ПУТИЛЬСЬКОГО АДМІНІСТРАТИВНИХ РАЙОНІВ

Метою статті є пошук такого підходу до розрахунку компонентної структури інтегрального ПРП території, який даватиме реальні орієнтири на те, які саме галузі природокористування є перспективними для розвитку у межах конкретних територій.

Методика. В основу дослідження взяті результати розрахунку структури ПРП Верховинського і Путильського районів, яка отримана В. Руденком. Особливо детальному аналізу була піддана частка в інтегральному потенціалі обох районів водних ресурсів. Встановлено, що наявний потенціал водних ресурсів, який за В.Руденком становить понад 50%, може бути використаним не більше, ніж на 0,1. Тому було вирішено поєднати вартісну оцінку ресурсів з бально-індексним підходом.

Результати. На основі проведених розрахунків зроблено висновок про необхідність обов'язково враховувати наявність потреби у кожному конкретному ресурсі території. Отриманий результат з врахуванням затребуваності ресурсу було названо виробничим природно-ресурсним потенціалом (ВПРП). Під цим поняттям запропоновано розуміти ту частину сукупної продуктивності природних ресурсів території на яку існує потенційний попит і уже на теперішній час реально ці ресурси могли б бути використані як засоби виробництва чи предмети споживання. Отримавши цілком реалістичну компонентну структуру природо-ресурсного потенціалу території у вигляді ВПРП, для визначення пріоритетних напрямів природокористування у межах досліджуваних територій було враховано вплив ще деяких зовнішніх чинників, які лімітують розвиток на теперішньому етапі.

Наукова новизна статті полягає у тому, що введене поняття виробничий природно-ресурсний потенціал (ВПРП), та механізм його розрахунку. Це у свою чергу дозволило отримувати таку структуру ПРП, яку можна розглядати як оптимальну структуру природокористування для конкретної території.

Практична значимість отриманих результатів полягає в тому, що вже сьогодні можна використати отримані розрахунки для оптимізації природокористування у Верховинському та Путильському адміністративних районах. Застосований підхід до перерахунку компонентної структури ВПРП та місця у ньому окремих видів ресурсів можна застосувати для інших конкретних територій.

Ключові слова: природно-ресурсний потенціал, виробничий природно-ресурсний потенціал, компонентна структура ПРП.

Гілецький Йосиф Романович,
кандидат педагогических наук, доцент

Тимофийчук Надежда Николаевна

Прикарпатский национальный
университет имени Василия Стефаника, г.
Ивано-Франковск, Украина, e-mail:
hileckij@ukr.net

Прикарпатский национальный
университет имени Василия Стефаника, г.

*ОЦЕНКА УДЕЛЬНОГО ВЕСА ПРИРОДНЫХ РЕСУРСОВ В СТРУКТУРЕ
ПРИРОДНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦИАЛА ТЕРРИТОРИИ НА
ПРИМЕРЕ ВЕРХОВИНСКОГО И ПУТЫЛЬСКОГО
АДМИНИСТРАТИВНЫХ РАЙОНОВ*

Целью статьи является поиск такого подхода к расчету компонентной структуры интегрального ПРП территории, который будет давать реальные ориентиры на то, какие именно отрасли природопользования являются перспективными для развития в пределах конкретных территорий.

Методика. В основу исследования взяты результаты расчета структуры ПРП Верховинского и Путильского районов, полученной В. Руденко. Особенно детальному анализу была подвергнута доля в интегральном потенциале обоих районов водных ресурсов. Установлено, что имеющийся потенциал водных ресурсов, который по В. Руденко составляет более 50%, может быть использован не более, чем на 0,1. Поэтому было решено совместить стоимостную оценку ресурсов с бально-индексным подходом.

Результаты. На основе проведенных расчетов сделан вывод о необходимости обязательно учитывать наличие потребности в каждом конкретном ресурсе территории. Полученный результат с учетом востребованности ресурса было названо производственным природно-ресурсным потенциалом (ППРП). Под этим понятием предложено понимать ту часть совокупной производительности природных ресурсов территории на которую существует потенциальный спрос и уже в настоящее время реально эти ресурсы могли бы быть использованы как средства производства или предметы потребления. Получив вполне реалистичную компонентную структуру природно-ресурсного потенциала территории в виде ППРП, для определения приоритетных направлений природопользования в пределах исследуемых территории было учтено влияние еще некоторых внешних факторов, лимитирующих развитие на нынешнем этапе.

Научная новизна статьи заключается в том, что введено понятие производственный природно-ресурсный потенциал (ППРП), и механизм его расчета. Это в свою очередь позволило получать такую структуру ПРП, которую можно рассматривать как оптимальную структуру природопользования для конкретной территории.

Практическая значимость полученных результатов заключается в том, что уже сегодня можно использовать полученные расчеты для оптимизации природопользования в Верховинском и Путильском районах. Примененный подход к пересчету компонентной структуры ВПРП и места в нем отдельных видов ресурсов можно применить для других конкретных территорий.

Ключевые слова: природно-ресурсный потенциал, производственный природно-ресурсный потенциал, компонентная структура ПРП.

UDC 911.3:330.15

Giletsky Josyp Romanovych
candidate of pedagogical sciences, associate
professor

Timofijchuk Nadiya Mykolayivna

Precarpathian National University named
after Vasyl Stefanyk, Ivano-Frankovsk,
Ukraine, e-mail: hileckij@ukr.net

Precarpathian National University named
after Vasyl Stefanyk, Ivano-Frankovsk,
Ukraine, e-mail: tymofijchuk@ukr.net

*ESTIMATION THE SPECIFIC GRAVITY OF NATURAL RESOURCES
WITHIN THE STRUCTURE OF THE NATURAL RESOURCE POTENTIAL
THE TERRITORY ON THE EXAMPLE OF VURKHOVYNA AND PUTIL
ADMINISTRATIVE DISTRICTS*

Goal. The purpose of the article is to find such an approach to the calculation of the component structure of the integrated NRP territory, which will give real indications on which areas of nature use are promising for development within specific territories.

Method. The research is based on the results of calculating the structure of the NRP of Verkhovyna and Putil districts, which was received by V. Rudenko. Particularly detailed analysis was subjected to the share in the integral potential of both areas of water resources. It is established that the potential of water resources, which according to V. Rudenko is more than 50%, can be used no more than by 0.1. Therefore, it was decided to combine cost estimation of resources with the bind-index approach.

Results. On the basis of the calculations made a conclusion about the necessity of necessarily taking into account the need for each specific resource of the territory. The resulting result, taking into account the demand for the resource, has been called the productive natural resource potential (PNRP). Under this concept, it is proposed to understand the part of the total productivity of the natural resources of the territory to which there is a potential demand and at present, these resources could actually be used as means of production or consumption. Having obtained a completely realistic component structure of the nature-resource potential of the territory in the form of the Eastern Partnership, the influence of some external factors limiting development at the present stage was taken into account in order to determine the priority directions of the use of nature within the studied territory.

Scientific novelty. The scientific novelty of the article lies in the fact that the concept of productive natural resource potential (PNRP) and the mechanism for its calculation have been introduced. This, in turn, allowed us to obtain such a structure of NRP, which can be considered as an optimal structure of nature use for a specific territory.

Practical significance. The practical significance of the results obtained is that today we can use the received calculations to optimize the use of nature in the Verhovinsky and Putil'sky administrative regions. The applied approach to the recalculation of the component structure of the PNRP and the location of certain types of resources can be applied to other specific territories.

Key words: natural resource potential, productive natural resource potential, component structure of natural resource potential.

Постановка проблеми. Особливості природних умов території, і особливо наявність тих чи інших природних ресурсів, були й залишаються важливою передумовою для розвитку економіки країни, регіону. Для комплексної сумарної оцінки кількості і якості природних ресурсів конкретної території, їх поєднань на ній, у географії використовують поняття «природно-ресурсний потенціал» ПРП. Під ним розуміють сукупність природних ресурсів території, які можуть бути використані у господарстві з урахуванням тенденцій науково-технічного прогресу [1].

Раціональне комплексне використання ПРП, збереження і відтворення його є одним з найважливіших завдань раціонального природокористування. Максимально достовірно і коректно оцінений ПРП території має відображати усю сукупність природних ресурсів певного регіону, реальні можливості, які базуються на вже виявлених запасах

ресурсів, існуючих технологіях, їх вилучення з довілля чи використання. Вона надзвичайно важлива для визначення пріоритетних напрямів природокористування, господарської спеціалізації, місця регіону у територіальному поділі праці. Однак, саме у методиці оцінки величини ПРП існує велике різноманіття підходів, жоден з яких не позбавлений тих чи інших вад. Тому науковий пошук з цієї проблематики залишається вкрай актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичною базою дослідження глибинної сутності поняття «ПРП», значення його комплексної покомпонентної оцінки для оптимізації природокористування служать праці А.Синявського, Н. Соколової, М. Паламарчука, О. Паламарчука, О. Топчієва, В. Руденка, Ю. Дмитревського. Ґрунтовні дослідження з питань напрацювання підходів та методик оцінки окремих видів природних ресурсів були виконані О.Мінцем, І.Юхновським та Г. Лободою, В.Лебедевим, С.Генсіруком та М.Нижник.

Одним із найбільш широко застосовуваних підходів до оцінки ПРП території є так званий бально-індексний метод. Сутність його полягає у тому, що кожному виду природних ресурсів або їх групам присвоюється певний бал. Також бали можуть присвоюватися різним чинникам, які впливають на можливості використання тих чи інших видів природних ресурсів. Застосування бальної методики має свої певні переваги у порівнянні з іншими, але у той же час ґрішить суб'єктивізмом і пов'язане з безліччю припущень, які часом призводять до спотворення результатів.

Іншою методикою, яка забезпечує можливість приведення оцінки різних видів ресурсів, що є складовими інтегрального ПРП території, до єдиного знаменника, є вартісна економічна оцінка. Вона полягає в тому, що кожний з видів ресурсів володіє певною економічною цінністю (вартістю), яку можна виразити у грошовій формі. Щодо того, які саме підходи закласти до грошової оцінки кожного з видів ресурсів, то найбільш повно і детально розроблено це питання у працях В. Руденка.

Під ПРП території В. Руденко розуміє сукупну продуктивність її природних ресурсів як засобів виробництва і предметів споживання, яка виражається у їх суспільній споживній вартості [3, с.14]. Однією з найважливіших властивостей ПРП він вважає комплексність або емерджентність, яка означає, що проста сума продуктивностей усіх видів ресурсів – складових природно-ресурсного потенціалу, не є тотожною його сукупній продуктивності. Ця властивість суттєво ускладнює пошук оптимального підходу до вартісної оцінки ПРП території.

Проблемним до певної міри залишається і визначення єдиного показника для вартісної оцінки усіх видів природних ресурсів. Серед показників, які брались до уваги різними авторами, є диференційна рента, диференційний доход, продуктивність витрат, валова продукція, чистий доход. В. Руденко дає глибокий аналіз кожного з показників і приходиться висновку, що саме вартість виробленої валової продукції є найбільш придатною для абсолютної економічної оцінки ПРП. Він пропонує

виражати її за допомогою єдиних загальнодержавних чи (за їх відсутності) регіональних кадастрових цін, розрахованих методом ранжування приведених витрат [3, с.117].

В. Руденком досить детально розкриваються особливості розрахунку експериментальної оцінки потенціалів окремих ресурсів (мінеральних, водних, земельних, лісових, фауністичних та природно-рекреаційних), а також інтегрального природно-ресурсного потенціалу України в цілому. На основі отриманих величин обчислена питома частка кожного економічного району, області, адміністративного району як за окремими видами ресурсів, так і в інтегральному ПРП.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Вважаючи напрацювання В. Руденка належно аргументованими, вирішили скористатися даними щодо компонентної структури ПРП, яка розрахована для кожного адміністративного району, для розробки стратегії оптимізації природокористування у межах гірських районів, що охоплюють верхів'я Черемошу. Проте розраховані автором дані у чистому вигляді виявились для вирішення такого роду питань не адекватними, а тому стимулювали пошук розв'язання дилеми.

Формулювання цілей статті. Основною метою статті є пошук такого підходу до розрахунку компонентної структури інтегрального ПРП території, який даватиме реальні і збалансовані орієнтири на те, які саме напрями природокористування за ресурсним підходом є перспективними для розвитку господарських комплексів конкретних територій.

Виклад основного матеріалу. Розглянемо результати розрахунку структури ПРП Верховинського і Путильського районів, яка отримана В. Руденком. Однак, для глибшого аналізу, один вид ресурсів довелось розчленувати на частини. У табличних даних автора [3, с. 306, 314.] як компонент інтегрального ПРП подається водний потенціал, що включає дві складові частини – потенціал водних ресурсів як «технологічної сировини» для господарського комплексу та гідроенергетичний потенціал. У цьому ж виданні автор подає відсоткову структуру водного потенціалу. Тому є можливість, при аналізі структури інтегрального ПРП районів, розглянути потенціал водних ресурсів та гідроенергетичний потенціал як окремі компоненти розраховані за тим самим авторським підходом (таблиця 1).

Хоч від часу зроблених розрахунків пройшов певний термін, але структурні співвідношення, очевидно, залишаються достатньо стабільними, а тому результати аналізу компонентної структури інтегрального ПРП матимуть достатній ступінь валідності. Беручи до уваги цю позицію, у першу чергу варто зробити припущення чи можна прямо, без усяких перерахунків, використати подану В.Руденком компонентну структуру ПРП районів для визначення пріоритетних напрямів природокористування.

З першого погляду видно, що домінантою, з часткою понад 50%, в обидвох адміністративних районах є водні ресурси. Закономірно виникає питання про те, як же можна в умовах цих віддалених гірських територій використати наявний потенціал водних ресурсів. Зрозуміло, що основним споживачем їх виступає

місцеве населення, яке використовує воду для побутових потреб та ведення підсобного домашнього господарства. При цьому зрозуміло, що в основному для тваринництва, оскільки рослинництво в умовах гірських районів додаткового поливу не потребує. Ще частка використання наявних водних ресурсів може зростати на певні виробничі потреби промислових чи рекреаційних об'єктів. З цього слідує висновок, що наявний потенціал водних ресурсів за жодних обставин не може бути використаним.

Таблиця 1

Компонентна структура природо-ресурсного потенціалу (за даними Руденка В.П. [2, с. 306, 314.]

<i>Райони</i>	<i>Потенціал ресурсів, %</i>						
	<i>мінеральних</i>	<i>водних</i>	<i>гідроресурсів</i>	<i>земельних</i>	<i>лісових</i>	<i>фауністичних</i>	<i>природних рекреаційних</i>
Верховинський	0,3	50,9	4,4	3,7	27,3	0,1	13,3
Путильський	-	55,3	4,2	7,1	26,2	-	7,2

Проаналізуємо реальну затребуваність у водних ресурсах на прикладі Верховинського району. За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів середньорічні запаси поверхневих і підземних вод в межах Верховинського району Івано-Франківської області становлять 586,2 млн. м³ [2]. Для обчислення максимально можливої кількості води, яка необхідна для споживання на території району, використаємо максимально можливі норми споживання води однією особою у країнах Європейського Союзу [4].

Максимально можлива норма споживання, при врахуванні усього пакету водоспоживацьких послуг, становить у країнах ЄС 58,4 м³ на рік. Для всіх жителів Верховинського району це становило б 1,752 млн м³ на рік. Ця величина у свою чергу становить 0,003 від загального обсягу запасів водних ресурсів території району. Якщо припустити, що ще певна кількість води буде використана у майбутньому на зростаючі виробничі потреби, то все одно частка споживання не перевищить 0,01.

Загальний висновок із наведених розрахунків напрошується наступний, що для використання даних про вартісну компонентну структуру ПРП територій для визначення пріоритетних напрямів природокористування у їх межах, необхідно враховувати наявність потреби у кожному конкретному ресурсі. Для вирішення цієї дилеми пропонується ввести поняття виробничий природно-ресурсний потенціал (ВПРП), під яким слід розуміти ту частину сукупної продуктивності природних ресурсів території, на яку існує потенційний попит і уже на теперішній час реально ці ресурси можуть бути використані як засоби виробництва чи предмети споживання.

Для розрахунків ВПРП пропонується застосувати показник, який можна назвати *коефіцієнтом затребуваності даного ресурсу і розраховувати як відношення граничного потенційного обсягу попиту на даний ресурс* (тобто товари і послуги, які створюються у процесі його використання) до загальної вартісної величини *запасу даного ресурсу*. Щодо інших видів ресурсів, то при оцінці природних рекреаційних ресурсів потенційна потреба у них в розрахунках В. Руденка уже була врахована. Для використання лісових, земельних, фауністичних, мінеральних ресурсів поза всяким сумнівом у даних районах потенційна затребуваність існує на увесь обсяг запасів. Тому коефіцієнт перерахунку для даних двох районів, щодо усіх інших ресурсів, крім водних, можна вважати рівним одиниці. У результаті виконаних обчислень отримуємо таку компонентну структуру виробничого природно-ресурсного потенціалу (таблиця 2).

Таблиця 2.

Компонентна структура виробничого природно-ресурсного потенціалу

Райони	Показники перерахунку ПРП	мінеральних	водних	гідроресурсів	земельних	лісових	фауністичних	природних рекреаційних
Верховинський	Коефіцієнт затребуваності	1	0,01	1	1	1	1	1
	Частка у ВПРП	0,6	1,0	8,9	7,5	55,0	0,2	26,8
Путильський	Коефіцієнт затребуваності	1	0,01	1	1	1	1	1
	Частка у ВПРП	-	1,2	9,3	15,7	57,9	-	15,9

Перерахований виробничий природно-ресурсний потенціал (ВПРП) суттєво понижує в обидвох районах переоцінку частки у інтегральному ПРП території водних ресурсів, а логічно «піднімає» питому вагу лісових та природних рекреаційних ресурсів. У такому вигляді компонентна структура ВПРП дає цілком реальні і збалансовані орієнтири на те, які саме напрями природокористування за ресурсним підходом є перспективними для розвитку господарських комплексів Верховинського та Путильського адміністративних районів.

Отриманий розрахунковим способом коефіцієнт затребуваності для перерахунку водних ресурсів, видається досить вдалим для аналогічних розрахунків щодо інших видів ресурсів, на які не існує попиту з тих чи інших причин в інших регіонах. Тобто, якщо оцінювати затребуваність у тому чи іншому ресурсі у 10-бальній шкалі, при діленні його на 10 можна отримати коефіцієнт для обчислення виробничого природно-ресурсного потенціалу. Очевидно він може займати і проміжні значення між 0,1 та 1.

Специфіка водних ресурсів Карпатського регіону в тому, що їх немає можливості використати для транспортування у «вододефіцитні» райони.

Отже, маючи цілком реалістичну компонентну структуру природо-ресурсного потенціалу території у вигляді ВПП, можна перейти до визначення пріоритетних напрямів природокористування у межах досліджуваних територій. Для цього необхідно врахувати усі лімітуючі зовнішні чинники, які впливають на можливість використання того чи іншого ресурсу чи усього ПРП території в цілому. Такими чинниками, які розглядаються при оцінці можливостей використання ресурсів зазвичай виступають природні умови життя населення та екологічна ситуація в регіоні, стан забезпеченості трудовими ресурсами, транспортна доступність території і ін. Однак, як стверджує В. Руденко, виконана ним економічна оцінка ПРП – «це вартісне відображення абсолютної інтегральної цінності природних продуктивних сил, яке враховує екологічні та суспільно-географічні особливості їхнього розвитку» [3, с. 157.] Беручи це твердження до уваги, немає потреби корегувати структуру природокористування на предмет екологічних та соціально-економічних наслідків для умов проживання населення.

Отже, відображену структуру ВПП можна розглядати, як оптимальну структуру природокористування у Верховинському та Путильському адміністративних районах. А той факт, що у теперішній час вона характеризується іншими співвідношеннями, пов'язаний із впливом різних лімітуючих чинників. Серед них найбільш значущими є транспортна доступність, наявність потенційних вільних інвестицій та інвестиційна привабливість, взаємовплив одних галузей природокористування на інші.

Якщо розглянути чинник транспортною доступності, то слід звернути увагу на те, що він суттєво впливає на перспективи соціально-економічного розвитку більшості регіонів України. При цьому має значення не тільки транспортна віддаленість, транзитність шляхів, наявність не тільки автомобільних, але й залізничних шляхів, але чи не у найбільшій мірі стан існуючих автомобільних шляхів. Стосовно досліджуваних районів, то у них ніколи не було залізниць, а стан наявних автомобільних шляхів є вкрай незадовільним. Обидва райони є прикордонними, які не мають офіційного автошляхового виходу на територію Румунії. Віддаленість районних центрів від обласних становить понад 110 км, а найвіддаленіших сіл – понад 150 км. При наявному стані шляхів транспортна доступність їх суттєво знижується.

Слід звернути увагу, що транспортна доступність має різні сенси і значущість для різних галузей природокористування. Очевидно, найбільш негативно вона позначається на перспективах туристично-рекреаційного та сільськогосподарського природокористування. Через це тваринництво суттєво занепало у цих районах (проблеми з попитом на молоко та молочні продукти), а рекреаційний комплекс дуже повільно розвивається, не

використовуючи на теперішній момент і 10% наявного ресурсного потенціалу.

На використання потенціалу лісових ресурсів показник транспортної доступності має дещо кращі коефіцієнти, але тільки через те, що у галузі використовується транспорт підвищеної прохідності. Ще менший вплив, по суті тільки на стадії спорудження виробничих потужностей, має транспортна доступність для розвитку гідроелектроенергетики. З останнім, очевидно, і пов'язана дещо підвищена інвестиційна привабливість спорудження міні ГЕС на гірських річках Верховинського та Путильського районів.

Щодо взаємовпливу між різними галузями природокористування, то він може бути як із знаком «мінус», так і знаком «плюс». Відомо, що використання одного ресурсу може виключити, або істотно обмежити інтенсивність використання іншого. Наприклад, повне використання деревних лісових ресурсів веде до зниження можливостей заготівлі продовольчих та лікарських ресурсів, на які багаті ліси, зменшення санітарно-гігієнічних, ґрунто- та водозахисних функцій лісу. Неправильне лісокористування, суттєво впливає на потенціал природних рекреаційних ресурсів. Адже передусім понижується естетична цінність ландшафтів, екологічна ємність території та ін.

Щодо міні-електроенергетики, то вона також при непередуманому чи неякісно виконаному проектуванні та реалізації проектів може знижувати атрактивність ландшафтів. Так, заржавілі труби дериваційних міні ГЕС, які тягнуться неприховано вздовж русла річки повз дорогу не додають атрактивності навколишньому ландшафту. З іншої сторони, вдало естетично облаштоване водосховище напірної ГЕС може підвищувати оцінку фауністичного та рекреаційного потенціалів території, а до того ж служити стабілізуючим засобом для нейтралізації негативного впливу на довкілля паводків чи повеней.

Якщо, на основі власних спостережень, оцінити в балах транспортну доступність території (у десятибальній шкалі), а також від цієї оцінки відняти виражені у такій же шкалі негативні наслідки впливу нераціонального використання інших видів ресурсів, то поділивши отримані величини на 10 отримаємо орієнтовний коефіцієнт для визначення реальної на сьогодні компонентної структури виробничого природно-ресурсного потенціалу (РВПРП) – таблиця 3.

Перерахунки показують що через лімітуючі чинники у Верховинському районі на сьогодні доступно 59,6% потенційно можливого ВПРП, а у Путильському – 70,5%. Найменш доступний для реального використання поки що залишається природний рекреаційний потенціал, а найбільш повно, але із значними негативними наслідками для довкілля та інших компонентів РВПРП, може використовуватися потенціал лісових ресурсів.

Найбільш ефективним є такий варіант використання ВПРП, який забезпечував би подальше покращення використання будь-якого окремого

компоненту потенціалу, і не призводив би до погіршення показників використання ще принаймні одного окремого компоненту ПРП. Раціональне, збалансоване у відповідності з наявним ВПРП, співвідношення галузей природокористування дозволяє не тільки максимізувати використання усіх компонентів потенціалу, але й разом з цим передбачає і збереження довкілля, досягнення певного рівня комфортності життя населення та усунення негативних наслідків виробничої діяльності, пов'язаної з вилученням чи використанням природних ресурсів.

Таблиця 3

Реальна на сьогодні компонентна структура виробничого природо-ресурсного потенціалу

Райони	Показники перерахунку ПРП	мінеральних	водних	гідроресурсів	земельних	лісових	фауністичних	природних рекреаційних
Верховинський	Транспортна доступність	9	10	9	6	8	6	5
	Негативний взаємодлив	0	-2	-1	0	-1	-3	-2
	Частка у РВПРП	1	1,3	11,9	7,6	64,6	0,2	13,6
Путильський	Транспортна доступність	9	10	9	7	9	7	6
	Негативний взаємодлив	0	-2	-1	0	-1	-2	-3
	Частка у РВПРП	-	1,4	10,5	15,6	65,7	-	6,8

Висновок. Враховуючи коефіцієнт затребуваності, виробничий природно-ресурсний потенціал (ВПРП) дає цілком логічні збалансовані орієнтири для визначення пріоритетних для подальшого розвитку галузей природокористування у Верховинському та Путильському адміністративних районах. Реальна на сьогодні структура природокористування може наближатися до оптимальної, якщо вирішити проблеми з лімітуючими чинниками впливу на умови природокористування та соціально-економічні та екологічні умови життя населення. Один з пріоритетів, який може однозначно посприяти збалансованому розвитку, є підвищення транспортної доступності за рахунок кардинального покращення якості існуючих автомобільних шляхів.

Список використаних джерел:

1. Паламарчук М.М., Паламарчук О.М. Економічна і соціальна географія України з основами теорії: Посібник для викладачів економічних і географічних факультетів вузів, наукових працівників, аспірантів /М.М. Паламарчук, О. М. Паламарчук — К Знання 1998. — 416 с.
2. Регіональна доповідь про стан навколишнього середовища у Івано-Франківській області у 2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://menr.gov.ua/files/docs/Reg.report/Регіональна_доповідь_2016_Івано-Франківська.pdf
3. Руденко В.П. Географія природно-ресурсного потенціалу України. – У 3-х част.: підручник /В.П.Руденко. – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2010. – 552 с.
4. Тарифи на газ, електроенергію, водопостачання і водовідведення, тепlopостачання в країнах ЄС. Норми споживання та фактичне споживання на одну особу комунальних послуг. Система дотацій для незаможних громадян./ Інформаційна довідка, підготовлена Європейським інформаційно-дослідницьким центром. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28893.pdf>.

Список использованных источников:

1. Паламарчук М.М., Паламарчук О.М. Экономическая и социальная география Украины с основами теории: Пособие для преподавателей экономических и географических факультетов вузов, научных работников, аспирантов /М.М. Паламарчук, А. М. Паламарчук - К Знание 1998. - 416 с.
2. Региональный доклад о состоянии окружающей среды в Ивано-Франковской области в 2016 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://menr.gov.ua/files/docs/Reg.report/Региональный_доклад_2016_Івано-Франковска.pdf
3. Руденко В.П. География природно-ресурсного потенциала Украины. - В 3-х поз.: Учебник /В.П.Руденко. - Черновцы: Черновицкий нац. ун-т, 2010. - 552 с
4. Тарифы на газ, электроэнергию, водоснабжение и водоотведение, теплоснабжение в странах ЕС. Нормы потребления и потребления на душу населения коммунальных услуг. Система дотаций для малоимущих граждан. / Информационная справка, подготовленная Европейским информационно-исследовательским центром. [Электронный ресурс] Режим доступа: <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28893.pdf>.

References:

1. Palamarchuk MM, Palamarchuk O.M. Economic and Social Geography of Ukraine with the Fundamentals of Theory: A Manual for Teachers of Economics and Geography Faculties of Universities, Researchers, Postgraduates / MN. Palamarchuk, O. M. Palamarchuk - K Knowledge 1998. - 416 pp.
2. Regional report on the state of the environment in Ivano-Frankivsk region in 2016 [Electronic resource]. - Access mode: https://menr.gov.ua/files/docs/Reg.report/Regional_Document_2016_Ivano-Frankivska.pdf
3. Rudenko VP The geography of natural resource potential of Ukraine. - In 3 parts: a textbook / V.P.Rudenko. - Chernivtsi: Chernivtsi National University Unt., 2010. - 552 p.
4. Tariffs for gas, electric power, water supply and drainage, heat supply in the EU countries. Norms of consumption and actual consumption per person utilities. The system of subsidies for the poor citizens. / Information note prepared by the European Information and Research Center. [Electronic resource] Access mode: <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28893.pdf>